

KOMUNIKAT Z BADAŃ W PARAFII ŚW. KAZIMIERZA KRÓLEWICZA W KOBYŁCE

INFORMACJE WSTĘPNE

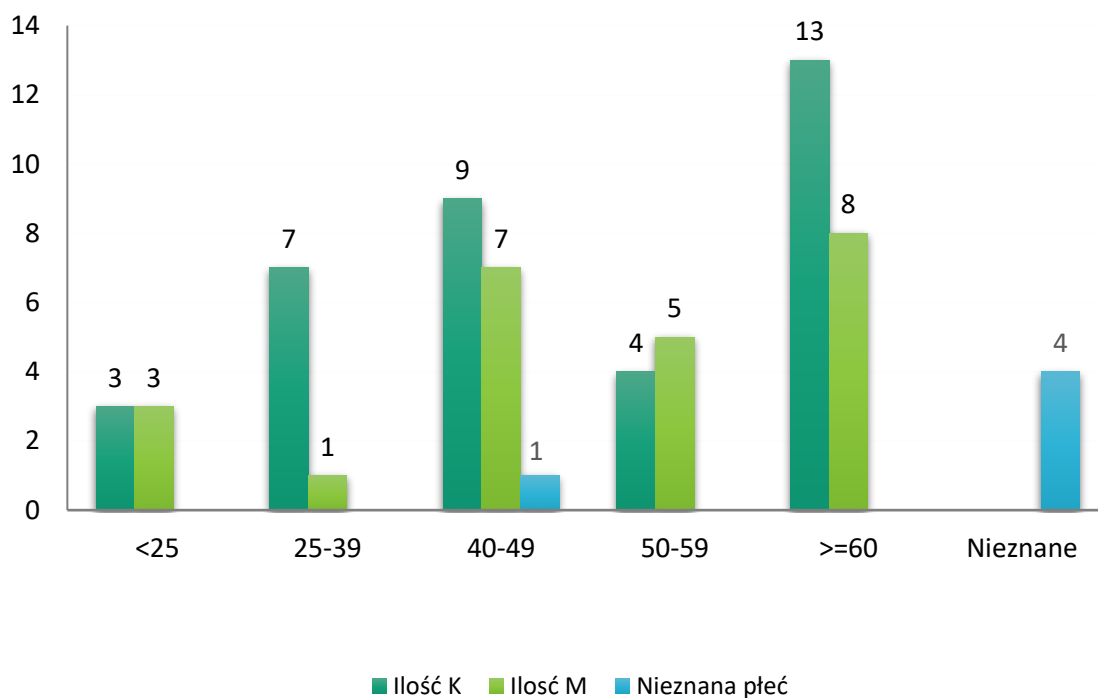
Badanie przeprowadzone zostało na przełomie kwietnia i maja 2022. Rozdano ponad 700 ankiet. Ich wypełnienie okazało się trudnym wyzwaniem, na które w pełni odpowiedziało mniej niż 10% spośród osób, którym były rozdane.

W niniejszym badaniu przeanalizowano odpowiedzi z 53 ankiet, wypełnionych przez 65 osób. W tym 64 osoby z parafii i 1 osoba spoza parafii. Respondenci odpowiadali na pytania o korzyści i potrzeby ważne dla ich życia religijnego, otrzymywane i oczekiwane ze strony: Kościoła powszechnego, Kościoła parafialnego oraz współwyznawców. Przy interpretacji wyników należy pamiętać, że respondenci nie postrzegali tego jako alternatywy. Na każdym poziomie deklaracja korzyści w jakimś obszarze nie wykluczała zgłaszania jednocześnie oczekiwań w tym względzie. Pytania miały charakter otwarty.

Charakterystyka respondentów jest następująca:

- Ponad połowę przebadanych osób stanowią kobiety (28 kobiet, wobec 14 mężczyzn i 11 braków danych i ankiet wypełnionych kolektywnie),
- Średnia wieku przebadanych osób wynosi 53 lata,

Rozkład respondentów według wieku



- Dla wszystkich respondentów relacja z Bogiem jest bardzo ważna – oceniając jej istotność dla siebie na skali od 1 do 10 aż 44 z nich oceniło ją maksymalnie, tj. na 10 (najniższą oceną było 7, odpowiedziała tak jedna osoba),
- Nieco słabiej i bardziej zróżnicowanie, acz nadal wysoko, badani oceniali (przy pomocy takiej samej skali) swój stosunek do kościoła. Ocenę maksymalną (tj. 10) wybrała przeszło połowa z nich, czyli 27 osób. Trzy osoby wybrały oceny z dolnej części skali (tj. 4 i 5).
- 25 osób deklaruje udział w praktykach religijnych raz w tygodniu a kolejne 25 częściej niż raz w tygodniu.

Konkludując, respondenci, którzy wzięli udział w badaniu są osobami wierzącymi i silnie związanymi z Kościołem instytucjonalnym. **Jest bardzo ważne, by nie traktować respondentów ankiety jako grupy reprezentatywnej dla parafii.** Nie można z tej ankiety wnioskować „co myślą parafianie”, gdyż osoby, które odpowiedziały to szczególna grupa. **Mimo braku reprezentatywności odpowiedzi 65 osób zdeterminowanych, by wypełnić niełatwą ankietę należy traktować jako bardzo cenny głos części parafian, w który warto się wsluchać.**

1. PERSPEKTYWA KOŚCIOŁA POWSZECHNEGO

W pierwszym bloku pytań respondenci odpowiadali na dwa pytania, odpowiednio o korzyści i potrzeby otrzymywane i oczekiwane ze strony Kościoła powszechnego. Ich odpowiedzi zostały podzielone na kategorie tematyczne, których rozkład przedstawiono w tabelach poniżej. Dokładniejsze opisy kategorii i przykładowe cytaty z wypowiedzi są w dalszej części tekstu, po tabelach.

1.A Co jest dla Ciebie ważne i wartościowe w Kościele katolickim? Co najbardziej pomaga Ci wzrastać w wierze i miłości?

1	Religijne credo	10
2	Ramy doświadczenia religijności i przeżywania wiary	5
3	Obrzędy i rytuały	19
4	Sakramenty	16
5	Przestrzeń rozwoju duchowego	11
6	Nauczanie	17
7	Różnorodność	3
8	Stosunek do ludzi	4
9	Poczucie wspólnoty	13
10	Poczucie bezpieczeństwa	4
11	Personel religijny	8
12	Działania laikatu	4
13	Nowe formy ewangelizacji	4
14	Inne	15
	Suma odpowiedzi	133

Tabela 1.A

1.B Czego potrzebujesz ze strony Kościoła katolickiego, żeby był dla Ciebie bardziej pomocny w drodze do Boga?

1	Sprawowania obrzędów i udzielania sakramentów	5
2	Odpowiedniej postawy personelu (ogólnie)	11
3	Odpowiedniej postawy personelu wobec wiernych	12
4	Określonej postawy Kościoła wobec świata	16
5	Określonych treści i formy nauczania	21
6	Wspierania rozwoju duchowego	5
7	Budowania (rekonstruowania) wspólnoty	7
8	Zmian w organizacji funkcjonowania	4
9	Oczyszczenia i rozliczenie przewinień	7
10	Podjęmowania działalności ewangelizacyjnej	4
11	Inne	11
	Suma odpowiedzi	103

Tabela 1.B

Na poziomie Kościoła powszechnego, wartości, które respondenci najczęściej wymieniali jako pomocne we wzroście duchowym należały do szerokiej kategorii **obrzędów i rytuałów religijnych** (takie stwierdzenia pojawiły się w 19 ankietach). Mieli tu na myśli przede wszystkim mszę świętą i modlitwę (czasem dookreślając, że chodzi także o Adorację Najświętszego Sakramentu, czy różaniec). Ponadto wiele osób wskazywało jako szczególną wartość **sakramenty** (takie stwierdzenia pojawiły się w 16 ankietach), co można uznać za pokrewną odpowiedź. W tym przypadku respondenci mieli na myśli przede wszystkim spowiedź i Eucharystię (lub odpowiadali „sakramenty”, bez wskazywania konkretnego z nich).

W odpowiedziach na pytanie o potrzeby wobec Kościoła powszechnego jedynie w 5 ankietach mowa jest o **sprawowaniu obrzędów i udzielaniu sakramentów**. Najwyraźniej – mając na uwadze odpowiedzi udzielone na oba pytania – potrzeby obrzędowo-sakramentalne są wśród badanych w znacznym stopniu zaspokojone.

Wracając do kwestii cenionych w Kościele powszechnym, wiele osób uznaje za taką **jego nauczanie** (takie odpowiedzi pojawiły się w 17 ankietach). Wśród różnych aspektów tego nauczania, które respondenci uznali za wartościowe wskazać należy:

- Treść nauczania i wartości, którym ono hołduje: „*Poszanowanie wartości życia od poczęcia aż do śmierci*”; „*Mówienie w Kościele i poza nim o takich wartościach, o których coraz trudniej przeczytać w Internecie i usłyszeć w telewizji, jak: miłość do Boga, miłość do bliźniego, podkreślanie roli rodziny jako tej przekazującej te wartości*”; „*W Kościele katolickim ważne i wartościowe jest dla mnie to, czego on naucza. To że nadaje sens życiu ludzkiemu (każdemu), sens cierpieniu, że daje nadzieję na lepsze życie w wieczności*”.
- Uniwersalność nauczania: „*Pełnia prawdy, kompletność i zgodność nauk Kościoła, jej uniwersalność i piękno*”; „*Głoszenie słowa bożego, tej prawdy apolitycznej i aktualnej w każdym czasie i okolicznościach dla każdego człowieka*”.
- Stałość nauczania: „*Stalość nauczania, ciągłość tradycji – to jest fundament, na którym mogą się bezpiecznie oprzeć w dążeniu do Boga, do niezmiennej prawdy*”.

- Jasne zasady: „*Ważne są równe, jasne zasady, moralność. Łatwiej jest dążyć w stronę Boga i jego miłości, kiedy ma się Kościół, który daje jasne wskazówki*”; „*Czytelne reguły którymi należy kierować się w życiu*”.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że oczekiwania co do **treści i formy tego nauczania** są najczęstszymi z postulatów (potrzeb), adresowanych do Kościoła powszechnego (wspominano o nich w 21 ankietach).

Jeśli chodzi o treść, to respondenci oczekują tutaj przede wszystkim konserwatyizmu i zachowania *status quo*: „*Więcej konserwatyizmu i zero modernizmu*”; „*Chciałbym by Kościół katolicki nie odchodził od własnej nauki i tradycji, żeby nie upodabniał się do protestantyzmu*”. W tym kontekście niektórzy wskazywali także na niedoskonałość tego nauczania: „*Potrzebuję od Kościoła bardziej zorganizowanej formacji. Uczestniczę w życiu Kościoła od dziecka, a mimo to wciąż nie rozumiem wielu podstawowych zagadnień z nim związanych*”; „*[Potrzebuję] jasnego i konkretnego nauczania (np. o grzechu. Nie potrafię sama rozróżnić, co jest grzechem ciężkim. Co znaczy »ciężka materia«. Nie znalazłam w katechizmie jasnego spisu takich grzechów ani wytłumaczenia, co decyduje o ciężkości materii), (...) z religii w szkole wyniosłam głównie znajomość modlitw*”.

Jeśli idzie o formę, mowa była o jasnym i komunikatywnym języku („*Jaśniejsze tłumaczenie przez księży trudniejszych zagadnień, np. aborcji i eutanazji*”), ponadto zaś o metodologii nauczania („*Szkolenie związane z zasadami wiary powinno być nowoczesne (...). Nowoczesne szkolenie, to takie, które uwzględnia w szczególności siatkę stereotypowo-pojęciową człowieka. Tego rodzaju podejście zawsze ułatwia zrozumienie zasad wiary i Boga*”) i jego jednoznaczności („*[Potrzebuję] spójności nauczania - jest wielu kaznodziei, którzy głoszą różne, czasem sprzeczne ze sobą rzeczy - tak było np. z komunią: do ust, czy na rękę (z jednej strony to jakieś bogactwo i każdy znajdzie coś dla siebie, z drugiej strony niektóre rzeczy budzą niepokój*”).

Tym postulatом (dotyczącym nauczania) bliskie jest oczekiwanie **przyjmowania przez Kościół określonej postawy wobec „świata”** (sfery *profanum*), o czym mowa w 16 ankietach. Chodzi tu o oczekiwanie wierności jego tradycyjnemu nauczaniu: „*Wierność nauczaniu Jana Pawła II i Benedykta XVI; Mocnego i stanowczego sprzeciwu wobec liberalnych ideologii*”; „*Potrzebuję tego, żeby KK się nie zmieniał, nie ulegał modom i presji świata, żeby był ostoją pośród całego zła, które nas otacza. Przydałby się też nowy papież, taki bardziej np. Benedykt XVI niż Franciszek*”. W związku z tym respondentom chodzi także o obronę religii i jej swoistych wartości: „*Walki z ateizmem (...). Bronienia wiary wszędzie tam, gdzie jest atakowana*”. Osobną kwestią jest tutaj sprzeciw wobec obostrzeń związanych z pandemią, które nakładały ograniczenia na funkcjonowanie różnych instytucji, w tym również Kościoła: „*Stanowcze stanowisko w odniesieniu do władzy świeckiej w takich sprawach jak w czasie domniemanej plandemii: ile osób może przebywać w kościele i noszenie masek, brak wody święconej, komunie święta na rękę, zgoda na powyższe była profanacją i obrazą Pana Boga*”; „*Odwagi i bezkompromisowości ze strony biskupów (najbardziej zabolala mnie ich decyzja - zgoda na to, żeby*

w kościołach we mszach mogło uczestniczyć max 5 wiernych, gdy w marketach mogło być tych osób znacznie więcej)". Jeśli chodzi o postawę Kościoła wobec świata, kilkakrotnie pojawił się w ankietach postulat apolityczności Kościoła: „Mniej polityki w kazaniach niektórych hierarchów”; „Niestety w ciągu ostatnich dwudziestu kilku lat narastały w życiu Kościoła w Polsce zjawiska negatywne. Idzie tu przede wszystkim o bezpośrednie lub pośrednie zaangażowanie niektórych duchownych w agitację polityczną na rzecz wybranych partii. Niejednokrotnie wykorzystywali oni w tym celu świątynie, a nawet włączali elementy propagandy partyjnej w tok mszy świętych lub innych nabożeństw. To była kompromitacja Kościoła! Wiele osób m.in. z tego powodu od Kościoła odeszło”.

W kontekście oczekiwania określonej postawy Kościoła wobec „świata” należy zwrócić uwagę na nielicznie zgłaszane (pojawiło się w 4 ankietach), acz spójne z tym oczekiwanie **podejmowania przez Kościół działalności ewangelizacyjnej** („[Potrzebuję] nawracania innowierców”; „Podejmowanie dialogu z ludźmi, którzy mają wątpliwości; Większego zaangażowania się w debatę publiczną w środowiskach dalekich od Kościoła (byłby to dla mnie cenny przykład, nauka jak ja sama mam rozmawiać z ludźmi, którzy inaczej patrzą na świat”). Także w 4 ankietach pojawiły się a propos tego głosy chwalcące **nowe formy ewangelizacji** w Kościele, realizowane przy pomocy nowych mediów: „We wzrastaniu w wierze i miłości pomagają mi internetowe podcasty różnych chrześcijańskich youtuberów, często wywodzących się ze środowiska związanego z jezuitami”.

Wreszcie, w związku z oczekiwaniem określonej postawy Kościoła wobec „świata”, wart wyróżnienia (choć nie tak liczny) jest też postulat **oczyszczenia Kościoła i rozliczenia jego przewinień** (który pojawił się w 7 ankietach): „Potrzebuję wyczyszczenia Kościoła ze wszystkich brudów, żeby nie zamiatać ich pod dywan tylko niech każdy odpowie za swoje grzechy i złe postępowanie”; „Kościół katolicki powinien być nieskazitelny, a wszelkie nieprawidłowości, dewiacje muszą być karane, a nie ukrywane”.

Wśród rzeczy cenionych w Kościele powszechnym, dość liczna grupa respondentów zwraca uwagę na **poczucie wspólnoty** (takie odpowiedzi pojawiły się w 13 ankietach). Mowa tu była zarówno o konkretnych inicjatywach, które to poczucie wzmacniają („Wspólne spotkania z ludźmi wierzącymi”; „Wspólnoty kościelne”), przede wszystkim zaś o wrażeniu jedności i przynależności, związanym z podzieleniem przekonań, szczególnie tak ważnych, jak przekonania religijne i wspólne uczestniczenie w różnych obrzędach („Gdziekolwiek na świecie się nie znajdę mogę pójść do kościoła i modlić się wspólnie z obcymi ludźmi, a mimo to czuć ich wsparcie, obecność, miłość”).

Jednocześnie jednak w 7 ankietach pojawiły się głosy, zwracające uwagę na potrzebę **budowania i rekonstruowania tej wspólnoty**. Jawi się ona zatem jako coś, co nie jest dane raz na zawsze i nad czym Kościół powszechny powinien pracować: „Trudno jest dążyć do Boga, który jest miłością w Kościele, który sam w sobie jest skłócony i jego różne ugrupowania nie są w stanie traktować siebie nawzajem z szacunkiem i zrozumieniem”; „Dążenie do jedności i miłości wewnątrz Kościoła, mimo różnicy przekonań (smuć mnie podziały w Kościele)”.

Kościół powszechny ceniony jest też jako **przestrzeń rozwoju duchowego** (takie odpowiedzi pojawiły się w 11 ankietach): „Najważniejsze i najbardziej wartościowe w KK jest dla mnie to, że można w nim spotkać i bliżej poznać Boga; Dzięki Kościołowi mogę korzystać z sakramentów, odkrywać swoje powołanie, otrzymywać wskazówki jak kroczyć ku świętości”. Służyć temu mają rekolekcje, ale także codzienne formy pobożności (np. msza święta, modlitwa, przystępowanie do sakramentów), słuchanie kazań, ale także kierownictwo duchowe oraz zgłębianie religijnej literatury i słuchanie ludzi kościoła w Internecie: „Dużo mi daje np. lektura św. Augustyna, Jana od Krzyża, Teresy z Lisieux, książki o o. Dolindo, Dzienniczka s. Faustyny (...) działalność yuoutubowa ludzi Kościoła (np. o. Szustak, ks. Węgrzyniak, o. Włodzimierz Zatorski OSB (ks. Węgrzyniak, Teresa z Lisieux – bardzo ważne dla kształtowania się mojej duchowości)”.

Tylko w 5 ankietach **wspieranie rozwoju duchowego** wskazywane jest jako niezaspokojona potrzeba, na którą Kościół powinien odpowiedzieć: „[Potrzebuję] nauczania, które będzie prowadziło do większej dojrzałości w wierze, zachęcania do samodzielnego rozeznawania”.

2. PERSPEKTYWA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO

W drugim bloku pytań respondenci odpowiadali na dwa pytania, odpowiednio o korzyści i potrzeby otrzymywane i oczekiwane ze strony Kościoła parafialnego. Rozkład ich odpowiedzi przedstawiono poniżej.

2.A Co jest dla Ciebie ważne i wartościowe w naszej parafii?

1	Oferta modlitewna	11
2	Jakość spowiedzi	5
3	Dostęp do sakramentów	12
4	Sposób sprawowanie liturgii	8
5	Kazania	11
6	Praca księży	14
7	Postawa księży	23
8	Wsparcie rozwoju duchowego	10
9	Animacja życia parafii	8
10	Grupowe formy aktywności	12
11	Działalność społeczna przy Kościele	8
12	Poczucie wspólnoty	5
13	Funkcjonowanie Kościoła w pandemii	4
14	Inne	20
	Suma odpowiedzi	151

Tabela 2.A

2.B Czego potrzebujesz ze strony naszego Kościoła parafialnego, żeby był dla Ciebie miejscem duchowego rozwoju, w którym możesz swobodnie odkrywać i realizować swoje powołanie?

1	Oferty modlitewnej	7
2	Inwestycji w infrastrukturę	3
3	Animacji życia parafii	12
4	Zmian w organizacji liturgii i w jej oprawie	7
5	Zmian w organizacji działania Kościoła parafialnego	7
6	Organizacji pielgrzymek	6
7	Określonych treści i formy kazań	8
8	Wsparcia rozwoju duchowego	7
9	Działalności ewangelizacyjnej	8
10	Odpowiedniej pracy i postawy księży	6
11	Poczucia wspólnoty	8
12	Inne	15
	Suma odpowiedzi	94

Tabela 2.B

Za najbardziej ważne i wartościowe w Kościele parafialnym respondenci uznali **pracę księży oraz postawę księży** (takie odpowiedzi pojawiły się odpowiednio w 14 i 23 ankietach). Wiele innych pozytywów, o których badani mówili w kontekście Kościoła parafialnego, w mniejszym lub większym stopniu jest funkcją dwóch powyższych kategorii.

W pracy księży respondenci doceniali takie kwestie, jak: staranie się i zaangażowanie, inicjatywę, odpowiedzialność, efektywność czy zdolności organizacyjne: „Ks. proboszcz i księża w naszej parafii, to nie słodzenie, ale tak czuję. Dzięki ci księżo proboszczu, jest tyle akcji, tylko chciał uczestniczyć w nich”; „Super ks. Jakub, który otworzył się na potrzeby młodych (ministranci - widoczna różnica w ilości ministrantów, chłopców którzy zostali zachęcani do służby Bogu w taki sposób jak potrafia)”; „Dziękuję za naszych kapłanów, bo naprawdę dają nam dużo z siebie”; „Ważne i wartościowe w naszej parafii jest: bardzo odpowiedzialna postawa ks. proboszcza, który jest kapłanem rozmodlonym, uduchowionym, wszystko widzi i stara się zaradzić problemom, jakie się pojawiają; Pozostali kapłani wspierają księdza proboszcza”; „Wydają mi się, że kapłani pracujący w naszym kościele są prawdziwymi apostołami Pana Jezusa Chrystusa. Uwielbiam skromność i mądrość naszego proboszcza. Jest świetnym mówcą i organizatorem. Ksiądz Jakub natomiast, to wspinały spowiednik”.

W postawie księży respondenci doceniali przede wszystkim otwartość, a ponadto takie kwestie, jak: serdeczność, życzliwość, wyrozumiałość, pobożność, skromność, czy mądrość: „Ksiądz proboszcz wszystkich wysłuchuje i dba o parafię, nie jest tylko zarządcą i administratorem, ale troskliwym duszpasterzem”; „Ważne jest dla mnie to, że mamy mądrych, sympatycznych i rozumiejących księży, którzy są otwarci na kontakt z parafianami i chętni do pomocy”; „W naszej parafii wartościowe jest postępowanie kapłanów. Brak zachłanności na pieniądze, zawsze można się zwrócić do kapłana i zostanie człowiek wysłuchany i można na nich liczyć”.

Warto wobec powyższego podkreślić, że, w kontekście działania Kościoła parafialnego, nieliczni respondenci mówili o potrzebach w aspekcie **pracy i postawy księży** (takie głosy pojawiły się w 6 ankietach). Ten brak oczekiwań można uznać za korelat wysokiego poziomu zadowolenia badanych w tym aspekcie.

Dość liczna grupa respondentów docenia **oferę modlitewną** a także **dostęp do sakramentów** w Kościele parafialnym (takie odpowiedzi pojawiły się odpowiednio w 11 i 12 ankietach). Przez ofertę modlitewną rozumieli przede wszystkim msze święte i inne nabożeństwa, czy zorganizowane modlitwy. W przypadku dostępu do sakramentów konkretnie wskazywali przede wszystkim na spowiedź, a oprócz tego także na Eucharystię.

Należy jednak odnotować, że w 7 ankietach respondenci zgłaszali potrzeby w aspekcie **oferty modlitewnej** w Kościele parafialnym: „*Jeśli to możliwe, chciałbym, aby były w naszej parafii msze uzdrawiające i modlitwy wstawiennicze*”; „*Częstsze wystawianie Najświętszego Sakramentu do adoracji w ciszy*”; „*Powinny być przywrócone msze dla dzieci. Obecnie nie ma żadnej mszy typowo dla dzieci; Nie ma też oddzielnej spowiedzi w pierwszy piątek miesiąca, drogi krzyżowej itp. (nabożeństwo o 19.00 dla dzieci, to stanowczo za późno). Msza święta w niedzielę o 11.30 również od dawna nie jest dedykowana dzieciom. Nie dzieje się nic, co mogłoby zaangażować w życie kościoła dzieci inne niż te komunijne*”.

W odniesieniu do wielu kwestii liczba ankiet w których wyrażano zadowolenie zbliżona jest do liczby ankiet, w których mowa była o potrzebach.

Obok oferty modlitewnej takim zagadnieniem jest **sprawowanie liturgii**. W 8 ankietach ten aspekt funkcjonowania Kościoła parafialnego został uznany za ważny i wartościowy („*Służba liturgiczna ołtarza nieustannie dba o splendor liturgii, pomaga przeżywać misterium, dobrze, że służba się rozwija i asystuje w coraz bardziej uroczysty sposób*”; „*Jestem wdzięczna za dbałość o liturgię w naszej parafii i o muzykę, chór, schole, dobrzy organiści i kantorzy - to dla mnie ważne, pomaga w przeżywaniu mszy św.*”). Jednocześnie w 7 ankietach wskazano, że istnieje przestrzeń do jego udoskonalenia („*[Potrzeba] większej czci i szacunku do najświętszego sakramentu kapłanów i wiernych. Kapłani nie powinni udzielać komunii bez pateny, a tym bardziej na rękę. Cud eucharystyczny w Lanciano wyraźnie świadczy o tym, że w każdej okruszynie jest żywy Pan Jezus i nie ma takiej możliwości, by jakaś okruszyna nie spadła na posadzkę; Wierni powinni przyjmować komunię na kolanach i do ust, o co wielokrotnie prosiła Matka Boża. Dlatego powinny być zamontowane balaski, które umożliwiłyby wszystkim wiernym godne przyjmowanie Eucharystii, a dodatkowo oddzielałyby miejsce święte, którym jest prezbiterium. Jeżeli nie ma ministranta, który trzymałby patenę, to kapłan kapłanowi powinien trzymać, bo tu nie ma pośpiechu*”; „*Odpowiedniej muzyki na liturgii, utworów o odpowiedniej syntezy teologicznej, korespondujących z charakterem liturgii, które nie powodują jej infantyilizacji, banalizacji i trywializacji; 5 nowych, ładnych, jednakowych paten z rączką, ponieważ pateny, które są obecnie w użyciu, są wysłużone; Krótkofalówek dla ceremoniarza i organisty, aby wyjścia procesji na początku liturgii były perfekcyjnie zsynchronizowane z pieśnią na wejście; Miejsca w nawie głównej podczas uroczystości I Komunii świętej, żeby procesja mogła swobodnie przechodzić tak jak zwykle. Kiedy w nawie głównej siedzą dzieci procesja się musi bardzo nieelegancko przeciskać,*

nie wspominając już o tym, że na koniec liturgii koszyk z chlebkami ledwo się mieści w tych przestrzeniach”).

Innym takim zagadnieniem są **kazania** głoszone w Kościele parafialnym. W 11 ankietach zostały uznane za coś ważnego i wartościowego („Kazania są ciekawe i poruszające”; „Niezwykle cenne są dla mnie wskazania księży, a zwłaszcza księdza proboszcza, zarówno te z homilii, jak i te usłyszane w konfesjonale”). Z kolei w 8 ankietach była mowa o potrzebach w tym zakresie („Kazań podczas których wyjaśnia się związek I i II czytania z Ewangelią”; „Myślę, że więcej bym wyniosła z kazań, gdyby rzadziej były w nich poruszane tematy zagrożeń i błędów współczesnego świata (wydaje mi się, że bardziej dotyczą nieobecnych na mszy niż obecnych), a więcej było mowy o Bogu, o Jezusie, o modlitwie, o tym jak nawiązywać relację z Bogiem, co jest najważniejsze na drodze wiary, może jakaś wiedza teologiczna, ale też świadectwo wiary księdza - takie świadectwa są bardzo inspirujące”; „Księża mogliby bardziej przemyśleć (przygotować) swoje kazania. Powtarzanie kilka razy tego samego nie sprzyja koncentracji i zapamiętaniu przesłania”).

Kolejną taką kwestią jest **wspieranie rozwoju duchowego** w Kościele parafialnym. Za ważne i wartościowe uznane zostało w 10 ankietach („Zapraszani są mądrzy i doświadczeni rekolekcjoniści”; „Mojemu rozwojowi duchowemu służy przede wszystkim spowiedź w naszej parafii”). Z kolei w 7 ankietach sformułowano w tym zakresie postulaty („Potrzebuję bardziej konkretnych wskazówek do rozwoju duchowego, np. na spowiedzi; Często się posługujemy słowami-kluczami i ogólnymi pojęciami, ale często nie wiem jak to wdrożyć w życie, jak przełożyć teorię na praktykę. Myślę, że to kościół parafialny powinien zadbać o to, aby pomóc wdrożyć zasady wiary w codziennym życiu”; „Przydaliby się ciekawszy rekolekcjoniści. Ci co byli ostatnio mówili raczej rzeczy oczywiste, rzeczy, które nie prowadziły do mojego duchowego rozwoju”; „Chciałabym, by były na stronie internetowej umieszczone wskazówki, co możemy zrobić, aby wzrastać duchowo, jakie działania podejmować, co nam może pomóc - jakie modlitwy, o powołanie np., linki, gdzie możemy szukać artykułów lub inicjatyw, które pomogą nam budować relację z Panem Bogiem”; „Nasz kościół parafialny mógłby częściej organizować rekolekcje”).

W ankietach pojawił się wątek **poczucia wspólnoty**. W 5 ankietach wyrażono przekonanie, że jest to ważna i wartościowa rzecz w Kościele parafialnym („Parafia naprawdę stanowi wspólnotę - wspaniała atmosfera”; „Najbardziej lubię w tej parafii ciepłą, rodzinną atmosferę”; „Pomaga mi, że tyle osób się równocześnie modli w jednym kościele”). Zarazem w 8 ankietach była mowa o potrzebach w związku z tym („Potrzebuję większego poczucia wspólnoty i zaangażowania parafian w sprawy wspólnoty parafialnej, bezpośredniej relacji między członkami wspólnoty parafialnej”; „Więcej inicjatyw ułatwiających poznanie innych parafian”).

Zagadnieniem, w przypadku którego najczęściej zgłaszano potrzeby wobec Kościoła parafialnego, była **animacja życia parafii** (była o tym mowa w 12 ankietach). Wśród konkretnych postulatów warto odnotować następujące: „[Potrzeba] duszpasterstwa dla studentów - w naszej parafii

nie ma wspólnoty zrzeszającej osoby w wieku uniwersyteckim, gdzie można się wspólnie modlić, poznawać innych, brać udział w katechezie, itp.”; „Wartościowe byłyby dla mnie otwarte spotkania, na których członkowie parafii dzieliliby się swoim sposobem przeżywania wiary, duchowością, tym co jest dla nich ważne w Kościele. Być może członkowie wspólnot mają takie spotkania, ale na poziomie parafii ich nie ma. Znam tylko twarze ludzi, ale nie znam ich. Chciałabym, aby parafia była takim miejscem, w którym czerpiemy od siebie nawzajem, dzielimy się tym co mamy, umacniamy się w wierze”; „Przydatne byłyby spotkania, prelekcje na tematy z życia kościoła i świeckich, np. raz na kwartał dyskusja nt. ekumenizmu, spadku liczby wiernych, celibatu, etc. Chętnie zobaczyłbym raz w roku duchownych prawosławnych, czy protestantów”; „Warsztaty, spotkania dla małżeństw, rodziców, matek, ojców”; „Brakuje mi spotkań biblijnych i umożliwienia obcowania ze Słowem Bożym w grupie parafian i naszych kapłanów”; „Dobrze by było, by częściej byli zapraszani ludzie sztuki, by propagować muzykę sakralną, poważną”. Należy dodać, że w 6 ankietach respondenci postulowali **organizację pielgrzymek** przez Kościół parafialny. Niektóre z powyższych postulatów (np. organizacji warsztatów) wpisują się w koncepcję budowania tzw. religijnego filaru świeckich usług dla wiernych. Wśród głosów zakwalifikowanych do kategorii inne znalazło się korespondujące z tym oczekiwanie organizacji przy parafii spotkań z psychologiem oraz organizacji hospicjum.

Jednocześnie w 8 ankietach **animacja życia parafii** przedstawiona została jako pozytywny aspekt funkcjonowania Kościoła parafialnego. Wśród konkretnych, chwalonych przedsięwzięć respondenci wymienili: spotkania z ciekawymi ludźmi, wyjazdy i pielgrzymki, koncerty, spotkania biblijne i kawiarenki. Ponadto w 12 ankietach za ważne i wartościowe uznane zostały **grupowe formy aktywności** w parafii. Konkretnie wskazywano na grupy modlitewne w tym kółka różańcowe oraz chóry.

Za symptomatyczne należy uznać zadowolenie respondentów z **funkcjonowania Kościoła parafialnego w czasie pandemii** (mowa było o tym w 4 ankietach). Chodziło tutaj o możliwość udziału w nabożeństwach niezależnie od obowiązujących obostrzeń.

Z kolei, jeśli chodzi o potrzeby zgłaszane przez respondentów, to uwagę zwraca jeszcze postulat podejmowania przez Kościół parafialny **działalności ewangelizacyjnej** (o czym była mowa w 8 ankietach). Chodzi tutaj przede wszystkim o przyciągnięcie do Kościoła dzieci i młodzieży. Oto reprezentatywne dla tego wątku cytaty: "Pogłębiłbym działalność informacyjną w odniesieniu do młodych. Wydają mi się, że działania formacyjne w zakresie bierzmowania mimo formalnej poprawności - nie odnoszą sukcesu. Młodych po bierzmowaniu już nie widać w Kościele, odchodzą od niego. W tym zakresie chyba potrzebne są zmiany". "Wierni starsi martwią się o młodzież i dzieci, które nie chodzą, lub są zmuszane do pójścia do kościoła. Młody chłopak po bierzmowaniu (z innej parafii) nie chce pójść do kościoła. Twierdzi, że ta nauka, to przymus, nauka regulek. Nie pojął, że Bóg istnieje. A w kościele nuda. Może więcej przykładów cudów, wycieczki na miejsca cudów. Pokazać, że komunია, to prawdziwe ciało Jezusa, potrzeba radośniejszych pieśni; Msze dla dzieci z ich zaangażowaniem (choć raz

w miesiącu), wiem że to trudne, może zaprosić księdza fachowca w tej dziedzinie; Można podpowiedzieć o dobrych grach i audycjach w Internecie". "Brak mi w parafii wspólnego poszukiwania sposobów dotarcia do młodzieży i przyciągnięcia młodzieży. Czasy są trudne, sami księża nie dadzą rady zachęcić młodzieży. Potrzebne są narady i działania z udziałem parafian. Księża nie wykorzystują potencjału świeckich w pełni".

Warto na koniec odnotować uwagę (zakwalifikowaną do kategorii inne), sformułowaną w 2 ankietach, a dotyczącą równego traktowania parafian. Respondenci mieli tu na myśli chrzczenie niektórych dzieci poza ustalonymi niedzielami: „Żeby wszyscy byli traktowani tak samo, np. chrzty są tylko na mszy w trzecią niedzielę miesiąca, a ostatnio był chrzest też w czwartą niedzielę miesiąca, dlaczego? bo co, ktoś lepiej dał na kościół?”.

3. PERSPEKTYWA WSPÓLWYZNAWCÓW

W trzecim bloku pytań respondenci odpowiadali na dwa pytania, odpowiednio o wartości otrzymywane ze strony innych wierzących oraz potrzeby posiadane w stosunku do współwyznawców. Rozkład ich odpowiedzi przedstawiono poniżej.

3.A Co ważnego i wartościowego dla Twojej drogi wiary, drogi życia otrzymujesz od osób wierzących?

1	Ich właściwą postawę osobistą i wobec innych	10
2	Pomoc i wsparcie	15
3	Poczucie wspólnoty i relacje wspólnotowe	15
4	Socjalizację religijną i utwierdzenie w wierze	5
5	Świadectwo i przykład	12
6	Wsparcie rozwoju duchowego	4
7	Możliwość wymiany poglądów i doświadczeń	6
8	Inne	16
	Suma odpowiedzi	83

Tabela 3.A

3.B Czego byś potrzebował ze strony osób wierzących z Twojego otoczenia, żeby były dla Ciebie bardziej pomocne w drodze do Boga, w drodze ku dobru?

1	Właściwej postawy wobec innych	11
2	Pomocy i wsparcia	4
3	Religijności i wiary	10
4	Manifestowania (nieukrywania) swojej religijności	5
5	Zaangażowania w parafii	4
6	Stanowienia wspólnoty	7
7	Rozmów o religii i wierze	4
8	Wsparcia rozwoju duchowego	5
9	Świadectwa i przykładu	4
10	Napomnienia	3
11	Inne	9
	Suma odpowiedzi	66

Tabela 3.B

Oceniając współwyznawców respondenci najczęściej doceniali **poczucie wspólnoty i relacje wspólnotowe** jakie dzięki tym osobom staje się ich udziałem (była o tym mowa w 15 ankietach). w szczególności chodziło im o: spotkanie się i spędzanie wolnego czasu („*Razem jeździmy na pielgrzymki, na filmy religijne do kina*”); kolektywność działań, np. podczas obrzędów, czy przy okazji różnych inicjatyw parafialnych („*Wspólne uczestniczenie we mszach świętych, wspólne przeżywanie przygotowań, np. do świąt (uczestniczenie w nabożeństwach)*”); autoidentyfikację „my”, wynikającą z podzielenia poglądów („*Wspólne przywiązanie do wiary i tradycji jest wielką wartością, choć może nie zawsze sobie dostatecznie uświadamianą*”; „*Bardzo mnie cieszy, gdy spotykam ludzi w sklepie, w zakładzie usługowym, na ulicy, a znam ich z kościoła, mam poczucie jedności*”).

Ten ostatni aspekt łączy się z **socjalizacją religijną i utwierdzeniem w wierze** przez współwyznawców, co doceniali niektórzy badani (takie odpowiedzi pojawiły się w 5 ankietach): „*Dużo otrzymałam od znajomych z liceum, pokazali mi, że można być katolikiem i jednocześnie ciekawym, pełnym życia człowiekiem, że wiara, to nie jest coś, czego należy się wstydzić przed rówieśnikami, ale coś, czym można ich inspirować, dzielić się*”. Widać tutaj jak inni wierzący stają się dla religii tzw. strukturą uwiarygodniania.

Jeśli chodzi o potrzeby dotyczące wątku wspólnotowego, należy odnotować, że w 7 ankietach badani zgłaszali wobec współwyznawców oczekiwanie **stanowienia wspólnoty**: „*Znalezienia się - indywidualnego poznania się*”; „*Chciałbym, aby było ich jak najwięcej wokół mnie*”. Ankiet wyrażających te potrzeby było ponad dwukrotnie mniej, niż stwierdzeń wyrażających zadowolenie w tej materii, jednak nie jest to liczba marginalna. Trzeba do tego dodać, że w 4 ankietach respondenci zgłaszali pokrewny postulat **zaangażowania się współwyznawców w parafii**: „*[Potrzeba] właśnie tego bardziej bezpośredniego zaangażowania w życie Kościoła i parafii*”.

Równie często jak poczucie wspólnoty i relacje wspólnotowe zyskiwane dzięki współwyznawcom respondenci doceniali **pomoc i wsparcie** z ich strony (była o tym mowa w 15 ankietach). Kiedy podawali konkretne przykłady, to mówili przede wszystkim o wsparciu modlitewnym. Jednocześnie tylko w 4 ankietach mowa była o potrzebach w tym względzie (tj. **pomocy i wsparcia** od współwyznawców). Może to oznaczać, że większość potrzeb w tym względzie pozostaje zaspokojona.

Relatywnie często respondenci doceniali u współwyznawców ich **postawę osobistą** oraz **postawę wobec innych** (była o tym mowa w 10 ankietach). W przypadku postawy osobistej wskazywali m.in. na: pogodę ducha, otwartość, skromność, autentyczność czy powściągliwość. W przypadku postawy wobec innych mówili m.in. o: miłości, serdeczności, życzliwości czy zrozumieniu.

Jednak ta druga kwestia (**postawy wobec innych**) stanowiła jednocześnie najczęstszy postulat zgłaszany wobec współwyznawców (była o tym mowa w 11 ankietach). Oczekiwano przede wszystkim otwartości i zrozumienia, a także szacunku i tolerancji, miłości czy akceptacji.

Wśród oczekiwań wobec innych – w tym wypadku chodzi chyba nie tyle o współwyznawców, co ogólnie inne osoby – drugą pod względem częstości kategorią było pragnienie **religijności i wiary** (wspomniano o nim w 10 ankietach). Z jednej strony formułowano je w stosunku niewierzących i na ogół bliskich osób: „*Bardzo bym chciała żeby moje dzieci i wnuczki wszystkie były praktykujące, a nie są*”. Z drugiej strony od osób wierzących oczekiwano zaangażowania i życia zgodnego z wyznawanym światopoglądem (tzw. konsekwencyjny parametr religijności): „*Żeby żyły zgodnie z nauczaniem kościoła*”.

W tym ostatnim aspekcie warto zwrócić uwagę na pokrewne oczekiwanie **manifestowania (nieukrywania) swojej religijności** przez osoby wierzące (wspomniano o tym w 5 ankietach): „*[Oczekuję] odwagi w przyznawaniu się do wyznawanych wartości*”; „*[Potrzebuję] ich obecności, szczególnie w przestrzeni publicznej potrzeba dobrych przykładów osób wierzących, które nie wstydzą się swojej wiary*”.

Wśród kwestii, które respondenci doceniali u współwyznawców wyróżnia się jeszcze **świadełstwo życia i przykład** z ich strony (była o tym mowa w 12 ankietach). Z jednej strony chodziło tu o aspekt społeczny życia chrześcijańskiego (postawę wobec bliźnich, czy działanie na rzecz innych, np. w Caritasie), z drugiej strony o osobisty wymiar religijności – trwanie w wierze, rozwijanie duchowości, czy budowanie relacji z Bogiem: „*Bardzo ważny jest dla mnie przykład życia chrześcijańskiego, jaki otrzymuje od bardziej zaangażowanych znajomych. Przykład wiary, modlitwy, poszerzania wiedzy o Bogu, rozwijania duchowości, przykład życia uczciwego w czystości, pomagania innym, życzliwości, szacunku do każdego człowieka*”. Warto nadmienić, że zagadnienie **świadełstwa i przykładu** rzadko pojawiało się wśród oczekiwań wobec współwyznawców (wspomniano o tym w 4 ankietach), zatem można domniemywać, że potrzeby badanych są w tym aspekcie zaspokojone.

Odpowiadając na pytania dotyczące współwyznawców, niektórzy respondenci wskazywali na korzyści lub oczekiwania dotyczące **wsparcia rozwoju duchowego**. Głosy takie pojawiły się odpowiednio w 4 i 5 ankietach. Znacznie częściej odnosili się do rozwoju duchowego odpowiadając na pytania dotyczące Kościoła powszechnego i Kościoła parafialnego. Być może w odczuciu wielu respondentów taki rozwój potrzebuje zinstytucjonalizowanego kontekstu.

AUTORZY:

Badania i raport opracował zespół badawczy w składzie: Zofia Grzelak, Szymon Grzelak oraz Marcin Łuczka (główny autor raportu). W analizie materiału pomógł pan Marek Kaszuba.

ZAŁĄCZNIK:

Ks. prof. dr hab. Dariusz Kurzydło
Wydział Teologii UKSW
(przed 20 laty rezydent w naszej parafii)

Refleksje po lekturze ankiet (wersja skrócona)

Cały komentarz Ks. Dariusza Kurzydło został przekazany księżom z naszej parafii.

Ankiety wypełniły w większości osoby zadowolone ze swojej religijności i przywiązane do Kościoła i parafii. Ankieta była dla nich aktem wyrażenia radości z bycia religijnym i z tego, że mogą swoją religijność spełniać tam, gdzie są. Jeśli nawet wskazują na jakieś potrzeby, wiąże się to z pragnieniem doskonalenia własnej religijności.

Mamy zatem do czynienia z pewną grupą ludzi, która w pewnym sensie jest „twarzą” parafii. O tę grupę warto się troszczyć, jako aktywnie dbających o życie sakramentalne. Z drugiej strony ich wymagania raczej nie wykraczają poza to życie sakramentalne.

Pojawiające się w ankietach sprzeczne oczekiwania (np. co rekolekcji czy zaangażowania duszpasterzy) mogą świadczyć o potrzebie bardziej wspólnotowego podejmowania decyzji. Ponieważ księża przywykli do tego, że to oni muszą decydować o programie życia parafii i formacji wiernych, mogą nie zdawać sobie sprawy, że rozmiągają się z autentycznymi potrzebami parafian. Warto przemyśleć sposoby kontaktu z nimi, spotkań, które nie będą miały charakteru urzędowego, ale z których spontanicznie mogłyby zrodzić się ciekawe pomysły, rozszerzające „ofertę” parafii. Zwłaszcza dorośli powinni mieć wpływ na jakość formacji, która jest adresowana do nich. O niektórych problemach sygnalizują ankietowani (odchodzenie dzieci i wnuków z Kościoła czy poczucie samotności); wiele jest problemów, z którymi zostają sami, ponieważ nie ma dla tych spraw miejsca w tradycyjnej formacji.

Parafia jest o tyle żywa, o ile jest misyjna. Tymczasem zaangażowana w ankietę synodalną grupa raczej nie jest zainteresowana wyjściem „do świata”; z wypowiedzi wynika, że szukają oni w Kościele jednoznacznych opinii, niezmiennej doktryny i potępienia tego, co złe. Większość ankietowanych nie oczekuje żadnych zmian, choć zwracają uwagę na potrzebę oczyszczenia Kościoła z grzechu (np. pedofilii). Większość ankietowanych nie ujawnia też pomysłów na przyciągnięcie nieobecnych. Część widzi taką potrzebę, inni wolą pozostać Kościołem jednorodnym.

Niebezpieczeństwem, którego trzeba być świadomym, jest obraz parafii jako „centrum usług religijnych” (mają go zarówno ci mniej praktykujący, niepraktykujący, jak i duszpasterze). Zadaniem parafii jest być wspólnotą rodzącą dojrzałych chrześcijan; nawet jeśli ankietowani o tym nie piszą, Magisterium Kościoła wciąż ponawia apel o zajęcie się bardziej dorosłymi niż dziećmi, o zaproszenie ich do dojrzałej formacji, różnorodnej duchowości chrześcijańskiej – do wspólnot przyjaciół, którzy zdobywają nowych przyjaciół. Jednym z częstszych dziś powodów odchodzenia od wiary jest brak wiarygodności wspólnot parafialnych, które postrzega się jako dewocyjne i posługujące się abstrakcyjnym/niezrozumiałym językiem.

Warto też zaakcentować, że rozwój parafii zależy od umiejętności słuchania siebie nawzajem. Sucho fakty podane na ogłoszeniach czy kazania słabo powiązane z realnym życiem współczesnych małżeństw i rodzin – nie wystarczą. Z ankiet wynika, że części osób brakuje okazji do szczerej rozmowy między wiernymi a duszpasterzami. Zazwyczaj duszpasterze po prostu organizują życie parafialne, to oni ustalają plan życia parafii. To jednak model „przekazu”, a nie wspólnej drogi, nie wspólnego podejmowania decyzji. Jednak model wspólnej drogi stawiałby większe wymagania co do zaangażowania samym wiernym. Czy byłoby na to gotowi?

W ankietach nie ma krytyki – jest radość. Ale jest też lęk. Lęk przed zagubieniem tego, o czym mówi Ewangelia, lęk przed nieobecnością Chrystusa, który nigdy nie traktował ludzi jako mało ważnych. Każdy, kto wziął udział w ankiecie, postanowił przypomnieć, że jest ważny. Że jego głos ma sens. I że potrzebuje tego na co dzień. Że potrzebuje tego od innych parafian. I od księdza.